

- 10 Olej, plátno, 85 x 63 cm. Obraz zmiňuje Katalog zabytków sztuki w Polsce, tom VI, zeszyt 3, Warszawa 1974, s. 113 a uvádí dobu vzniku okolo r. 1737.
- 11 Olej, dřevo, 133 x 86 cm, četné doplňky z 19. století z textilu, stříbrného plechu. Podle záznamu v evidenčním listě movitých kulturních památek, poř. č. 751 byla brož na Mariině šatě věnována v r. 1683 nejmenovaným generálem jménem polského krále (sdělení faráře).
- 12 Londzin, J.: Kościoły drewniane na Śląsku cieszyńskim. Cieszyn 1932, 212; Katalog zabytków sztuki w Polsce, tom VI, zeszyt 3 Warszawa 1974, 99; Lenart M.: Ku czci łaskawej Opiekunki. Kościół drewniany w Nierodzimiu. Ustroń- Nierodzim 2002, 5-6.
- 13 Tento typ milostného obrazu byl uctíván především piaristy a jimi byla úcta šířena.
- 14 Olej, plátno, 110 x 68 cm.
- 15 Zemský archiv Opava, Zemská vláda slezská, inv. č. 58, fol. 161.
- 16 Havlas, F.: Děje a životopisné památky farností Domaslavické. Opava 1887, s. 24. Tento typ Madony se nachází také v piaristickém kostele sv. Valentina v Příboře a ve farním kostele ve Staré Vsi.
- 17 Těšín-muzeum a farní kostel, Toczek – farní kostel, Frýdek-muzeum, Dolní Lutyně – farní kostel, Gruň – poutní kostel, Chotěbuz – kaple.

Mizející rostliny Těšínska

Voskovka menší (*Cerinth minor* L.)

Miroslav Skarka

V našem malém okénku si postupně budeme představovat zajímavé rostliny, které obohacovaly zdejší krajinu a jeho obyvatele svým půvabem, vůněmi, barvami květů či tvarů anebo to byly jen obyčejné polní „plevele“. Mnohé z dříve běžných bylin jsou však dnes již vyhubeny nebo živoří na nepočtených místech, většinou tam, kam zatím nestačil dorazit mocný lidský „pokrok“ se všemi jeho důsledky. Přesto dnes, kdy jsme se již přesýtili technických vymožeností i tzv. „svobody“, začínají mnozí lidé, již znuďení televizí, vlastním novým domem či přepychovým autem toužit po obvyklejších, zato však mnohem vzácnějších statcích. Je to především čistá příroda s jejími vpravdě svobodnými obyvateli. Mezi nimi může totiž nalézt i tu svou. Bohužel, devastace přírody a nedostatek volného prostoru obecně působí u člověka i pokřivení hodnotového vnímání a ztrátu citu. Dnes si opravdu jen málokdo uvědomí hodnotový rozdíl mezi okrasným parčíkem ve městě s pečlivě pokoseným trávníkem a upravenými starými stromy na straně jedné a smradlavým, avšak mnohem cennějším mokřadem s komáry a jinou havětí na straně druhé.

K ochraně hodnot všeho druhu snad slouží zákony ?! Ano. Zákony na ochranu přírody obecně snesou porovnání s měkkým obložím stěn místností, do které je uzavřen duševně nemocný člověk, často proti své vůli proto, aby si neublížil, má-li vůbec sám přežít. Žádným zákonem nelze takto trvale chránit člověka před sebou samým. K pozitivní změně dojde jen v případě změny ve vnímání hodnot. Před mladými lidmi dneška stojí opravdu těžké rozhodnutí - raději se příliš nezajímat a žít si v pohodlí konzumní společnosti a nanejvýš tak pustit sponzorský penízek hladovějícím zvířátkům v ZOO, anebo se postavit proti proudu, využívat zdrojů trvale

udržitelně a žít způsobem, který nevyhnutelně přináší řadu omezení. Avšak jen tak se totiž i obyvatelé Těšínska budou moci ještě setkávat s rostlinami jakou je např. voskovka.

Voskovka menší (*Cerinth minor* L.) je asi 15-60 cm vysoká bylina z čeledi brutnákovitých (Boraginaceae). Vyskytuje se obvykle jako dvouletá, méně často jako trvalka. Celá bylina je jakoby modravě ojiňená. Listy přízemní růžice jsou obvejčité, až 15 cm dlouhé. Vyskytují se na nich, zvláště na svrchní straně skupinky sklerenchymatických buněk. Lodyha je dole nafialovělá, v horní části se větví a vyrůstají na ní podlouhle vejčité poloobjímavé listy, až 6 cm dlouhé. Koruna je sírově žlutá, trubkovitá, asi 1 cm dlouhá, někdy s hnědopurpurovými skvrnkami. Z koruny vyčnívá čnělka s dvouhlavou bliznou. Tyčinky z koruny nevyčnívají, dole jsou nitky srostlé s korunní trubkou. Plodem je dvojice srostlých, hladkých, tmavě hnědých tvrdek. Kvetoucí rostliny lze nalézt od května do července především na výslunných stráních a přirozených okrajích lesů. Má raději vápnité podklady. Druhotně ji lze nalézt na náspech, hrázích i úhorech. Historicky rostla i v okolí Těšína o čemž svědčí literatura i herbářové doklady v Muzeu Těšínska. Nověji se její výskyt zatím nepodařilo prokázat. Příčinou vymizení této krásné rostliny z krajiny je přeměna stanovišť na stavby, pole, dále chemizace, hnojení a změna hospodaření (zánik pastvy, časté nebo naopak žádné kosení). Nezbyvá než doufat, že tato bylina ještě někde na Těšínsku přežívá a podaří se ji zachránit pro budoucí.

Voskovka menší
(*Cerinth minor* L.)